

International
SOCIAL SCIENCES
STUDIES JOURNAL

SSSjournal (ISSN:2587-1587)

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:5, Issue:53
sssjournal.com

pp.7499-7509
ISSN:2587-1587

2019
sssjournal.info@gmail.com

Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) 26/10/2019 | The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) 27/12/2019
Published Date (Makale Yayın Tarihi) 27.12.2019

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ OLASI BENLİKLERİN İNCELENMESİ¹

INVESTIGATION OF POSSIBLE SELVES OF SOCIAL STUDIES TEACHER CANDIDATES

Doç.Dr. İlhan TURAN

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Rize/TÜRKİYE
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5690-8550>

Ar.Gör. Ayşegül YILMAZER

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Rize/TÜRKİYE
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1331-9243>

Article Type : Research Article/ Araştırma Makalesi

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.26449/sss.1992>

Reference : Turan, İ. & Yılmaz, A. (2019). "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Olası Benliklerin İncelenmesi", *International Social Sciences Studies Journal*, 5(53): 7499-7509.

ÖZ

Bu çalışmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleklerinin ilk yıllarına ilişkin olası benlikleri ile öğretmenlik mesleklerini tercih etme öğretmen mesleğine uygun olma ve öğretmenliği sevmeye özellikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Amaç ve alt sorulara uygun olarak çalışma ilişkisel tarama modeli deseninde tasarlanmıştır. Çalışma, 2017-2018 öğretim yılı güz döneminde Türkiye'deki bir eğitim fakültesinde öğrenim gören 180 öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma verilerinin analizinde Mann Whitney U testi, yüzde frekans, Kruskal Wallis tekniklerinden faydalanılmıştır. Araştırma bulguları sosyal bilgiler öğretmen adaylarının olası öğretmen benliklerinin mesleğe uygun olma, mesleği tercih etme faktörü ve sosyal bilgiler öğretmenliğini sevmeye olgularına bağlı olarak anlamlı farklılıklar oluşturduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: sosyal bilgiler, öğretmen adayı, öğretmen olası benliği

ABSTRACT

In this study, it is aimed to investigate the relationship between the possible selves of social studies teacher candidates in the first years of their teaching profession and preferring teaching profession, being suitable for teaching profession and loving teaching. In accordance with the purpose and sub-questions, the study was designed in a relational survey model design. The study was carried out by 180 teacher candidates studying at a faculty of education in Turkey in the fall semester of the 2017-2018 academic year. Mann Whitney U test, percentage frequency and Kruskal Wallis test were used in the analysis of the study data. The findings of the study reveal that prospective teachers' possible selves show significant differences according to being suitable for the profession, preferring the profession and loving social studies teaching.

Key words: Social studies, teacher candidate, possible selves of teachers

1. GİRİŞ

Günümüz eğitim dünyası araştırmaları göz önüne alındığında görülmektedir ki eğitim araştırmaları daha önce çok fazla detaylandırılmamış araştırmalara yönelmektedir. Bu araştırmalardan biri de olası benlik araştırmalarıdır. Benlik kavramı ile ilgili literatür incelendiğinde, farklı yaklaşımların yer aldığı görülmektedir (Aslan, 2016). Başka bir ifade ile

¹ Bu çalışmanın taslak biçimi Uluslararası Eğitim Bilimleri Sempozyumu (Antalya, Türkiye, 3-5 Mayıs 2018)'nda bildiri olarak sunulmuştur.

kuramcılarının bir kısmı benliğin değişmez olduğunu iddia ederken diğer kesim ise sürekli bir değişim geçirdiğini savunmuşlardır (Yılmaz, 2016). Olası Benlikler Kuramı ilk kez 1986 yılında Markus ve Nurius, tarafından geliştirilmiş bir kuramdır. Olası benlik kuramı üç farklı benlik türünü (beklenen benlik, umulan benlik ve korkulan benlik) içersinde barındırmaktadır. Beklenen benlik, bireyin gerçekten başarabileceğine inandığı benliktir. Umulan benlik ise kişinin gelecekte arzuladığı fakat çokta gerçekçi olmayan benliktir. Son olarak belirtilen korkulan benlik gelecekte olmaktan korktuğu ve olmaması için çareler aradığı benlik olarak tanımlanmaktadır. Korkulan benlik bireyin gelecekte olmaktan korktuğu ve engellemek istediği benliği ifade eder (Markus & Nurius, 1986; akt. Dalioglu & Adıgüzel, 2015). Bu benlik kuramı temelde şimdi bireyin nasıl biri olduğundan hareket ederek gelecekte nasıl bir bir öğretmen benliğine sahip olacağına dair kavramsal düşünceleri içermesinden dolayı oldukça dikkat çekici bir kuramdır. Kısaca olası benlik yaklaşımı ile araştırma katılımcısının gelecekteki beklentilerini, umutlarını, arzularını ve korkularını bugünden tahmin etmeyi ihtiva etmektedir (Hamman, Wang & Burley, 2013).

Olası benlikler, bireyin beklenen umulan benliklerini gerçekleştirme ve korkulan benliklerden de kaçınma gibi bir işlevsel bir etkiler üzerine kurulmuştur. Bu nedenle bu benlik türü bireylerin amaçlarındaki kararlığı vurgulaması ve davranışlarını benliksel özelliklerine göre düzenlenmesinde etkili olmaktadır. Olası benlik ile ilgili çalışmalar incelendiğinde öğretmen adaylarına özgü beklenen ve korkulan benliklerin ortaya çıkarıldığı görülmektedir (Tavşanlı, Saraç, 2016). Olası benlikleri birey seçme ve reddetme seçenekleri çerçevesinde kendi gelişimini yapılandırmak için kullanır. Bundan dolayı bireyin gelişimi büyük ölçüde olası benliklerini ileride gerçekleştirme çabası veya engelleme girişimlerine bağlı olarak bir şekil kazanır. (Palmer, 2006:akt. Tavşanlı, Saraç, 2016). Başka bir ifade ile olası benlikler, bireyin içinde mevcut durumdaki potansiyelini göz önüne alarak kendi geleceğine ait kendilerine dönük olarak geliştirdikleri bilgileri kapsamaktadır (Dalioglu,2016).

Olası benliklerin üç özelliği bulunmaktadır. 1. Değer, 2.Ayrıntı düzeyi ve 3. Psikolojik ulaşılabilirlik. Bunlardan ilki olan değer ferdin benliğine olumlu ya da olumsuz duygu yüklemeye olayıdır. Bireyin olmasını arzu ettiği mi benlik mi? engellemeye çalıştığı benlik mi? Sorusuna verilen cevabı oluşturur. İkinci olarak ele alınan ayrıntı düzeyi ise olası benliğinin ne kadar derinleştirilerek ele alındığı ile ilgilidir. Üçüncüsü olan psikolojik ulaşılabilirlik ise olası benliğin insan zihninde kolay canlandırıp canlandırılmadığı ile ilişkindir (Rossiter, 2009; akt. Dalioglu, 2016). Yine aynı şekilde bireyler için olası benliklerinin önemi, içinde buldukları bağlamdan etkilenir. Örneğin; hakemli bir dergide bir yayının çıkması emekli profesörden daha çok kariyerlerini üst seviyeye taşımak isteyen bir öğretim elemanının arzudur. (Rossiter, 2007; akt. Dalioglu,2016). Hatta Leondari, (2007) ye göre bireyler olası benliklerin değeri nispetinde davranış değişikliğine gittiğini öne sürmektedir. Olası benlikler öğretmen mesleki özellikleri kapsamında önem kazanan bir benlik olarak dikkat çekmektedir. (Ölçer, 2019). Birey için ne kadar değerli ise bireyin davranışı üzerinde o kadar etkili olmaktadır (Leondari, 2007). Olası benlikler bilişsel bir şekilde beklentilerin dizayn edilmesinde etkili olmaktadır (Ölçer, 2019). Olası benliklerin meydana gelmesinde sosyo kültürel faktörler de çok etkilidir (Oyserman ve Fryberg, 2006). Rossiter (2007; akt. Dalioglu, 2016) sosyal rollerin, bağlamsal işaretlerin, öz-yeterlik düzeylerinin ve rol modellerin ulaşılabilirliğinin bireylerin geliştirdikleri olası benlik repertuarları üzerinde etkili olduğunu ifade etmiştir.

Ülkemizde olası benliklerle ilgili olarak az sayıda çalışma yapılmıştır. Bu araştırmalar gözden geçirildiğinde kimlik ve coğrafi bölgeler üzerine yoğunlaştığı görülmektedir (Örn. Tavşanlı, Saraç 2016; Dalioglu, 2016; Çetin, 2017; Dalioglu ve Adıgüzel, 2017; Ölçer, 2019). Bu araştırma ile sosyal bilgiler öğretmen adaylarının olası benlikleri bölümü tercih etme, sosyal bilgiler öğretmen mesleğine uygun olma ve sosyal bilgiler konularını sevme bağlamında ele alınarak olası benlikle sosyo-psikolojik özellikler arasındaki ilişkilerle olası benlik araştırmalarına yeni bir yön getirme amaçlanmıştır. Bu kapsamda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1.Sosyal Bilgiler Öğretmen adayları gelecekte olası benliklerinin nasıl olacağını düşünmektedir?

2. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının olası benlikleri ile cinsiyetleri arasında bir bağlantı var mıdır?
3. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının olası benlikleri ile sınıfları arasında bir bağlantı var mıdır?
4. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler öğretmenliğini kendilerine uygun görme ile olası benlik arasında bir ilişki var mıdır?
5. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının olası benlikleri ile sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünü tercih etme nedenleri arasında bir bağlantı var mıdır?
6. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının olası benlikleri ile sosyal bilgiler öğretmenliğini sevme arasında bir bağlantı var mıdır?

2.YÖNTEM

2.1 Araştırma Modeli

Bu çalışma, ilişkisel tarama deseni içinde betimsel bir çalışma olarak tasarlanmıştır. Bu bağlamda, (Creswell, 2012; Karasar (2014), düşüncelerinden hareketle, Betimsel çalışmaların doğasına uygun olarak var olan bir durum olduğu şekliyle açıklanmaya çalışılmıştır.

2.2 Katılımcılar

Araştırmanın katılımcılarını Türkiye’de bir eğitim fakültesinde sosyal bilgiler eğitimi alanında öğrenim gören öğretmen adayları oluşturmaktadır. Sosyal Bilgiler öğretmen adayları ile ilgili istatistikler Tablo 1 de verilmiştir. Araştırma, Büyüköztürk, (2010); Karasar, (2014) ‘ın öngörülerini dikkate alınarak temsil etme gücüne sahip kolay ulaşılabilir örnekleme tekniğine göre seçilmiştir. Araştırmaya 110 kız; 70 erkek olmak üzere 180 gönüllü öğrenci katılmıştır. Diğer taraftan ilgili fakültenin Sosyal bilgiler öğretmenliği her sınıfından katılımcı sağlanmıştır.

Tablo 1. Öğretmen Adaylarının Demografik Özellikleri

1. Cinsiyet	f	%	3.Sosyal bilgiler öğretmenliğini kendilerine uygun görme	f	%
Erkek	70	38,9	Çok uygun	80	44,4
Kız	110	61,1	Kısmen uygun	78	43,3
2.Sınıf	f	%	Az uygun	22	12,2
1. Sınıf	42	22,3	4. Sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünü seçme nedeni	f	%
2. Sınıf	48	26,7	Kendi isteği	102	56,7
3. Sınıf	57	31,7	Aile isteği	15	8,3
4. Sınıf	33	13,8	Ekonomik Nedenler	40	22,2
TOPLAM	180	100	Diğer	23	12,8
			5.Sosyal bilgiler öğretmenliğini sevme		
			Çok sevme	102	56,7
			Kısmen sevme	67	37,2
			Az sevme	11	6,1
			TOPLAM	180	100

2.3 Veri Toplama Aracı

Çalışma da ilk olarak öğrencilerin demografik özellikleri ve sosyal bilgiler derslerini sevme ve tercih etme nedenlerini öğrenmek için kişisel bilgi formu kullanılmıştır. 2. olarak ise Dalioğlu ve Adıgüzel tarafından Türkçeye uyarlanan “Öğretmen adayları olası Benlikler ölçeği”nden faydalanılmıştır. (2015). Ölçek temel olarak Hamman ve arkadaşları tarafından 2013 yılında geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçeye uyarlanmış halinde şu özellikler göze çarpmaktadır. Ölçek “beklenen olası öğretmen benlikleri” ve “korkulan olası öğretmen benlikleri” olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Ölçekte geleceği kestirimde ortaya çıkan sorunlardan dolayı umulan benlik yer almamıştır. Beklenen Olası Öğretmen Benlikleri, beş maddeden oluşan “profesyonellik” ve dört maddeden oluşan “öğretmeyi öğrenme yaklaşımları” olmak üzere toplam dokuz maddeden oluşmaktadır. Korkulan Olası Öğretmen Benlikleri her biri üçer maddeden oluşan “yaratıcı olmayan öğretim”, “yetersiz sınıf yönetimi” ve “ilgisiz bir öğretmen olma” alt

başlıkları altındaki dokuz maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışmasında geçerlik ve güvenilirliğe ilişkin bulgular test edilmiş ve her iki ölçekte de tüm alt faktörlerin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayılarının .70 ve üzerinde olduğu belirlenmiştir. Elde edilen değerler “Öğretmen Adayları Olası Benlikler Ölçeğinin” Türkiye'deki öğretmen adaylarının mesleklerindeki ilk yıla yönelik olası öğretmen kimliklerinin tespit edilmesi amacıyla kullanılabileceğini göstermektedir (Dalioglu ve Adiguzel, 2015). Bizim tarafımızdan yapılan bu çalışmanın Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayılarının beklenen olası benlik” de .86 korkulan olası benlikte ise .85 olarak tespit edilmiştir. Ölçekte beklenen benlik ve korkulan benlik 6lı likert tipine göre (1-6) puanlanmıştır.

2.4.Verilerin Analizi

Veriler, SPSS 20 programı ile analiz edilmiş ve veriler yüzde frekans ayrıca çarpıklık basıklık değerlendirilmesinde normal dağılım göstermediğinden Mann Whitney U testi, Kruskal Wallis testlerinden yararlanılarak analiz edilmiştir.

3.BULGULAR

Tablo 2. Öğretmen adaylarının beklenen olası benlikle ilişkin görüşleri

Gerçekçi olarak öğretmenliğimin ilk yıllarında	Kesinlikle Beklemiyorum		Beklemiyorum		Kısmen Beklemiyorum		Kısmen Bekliyorum		Bekliyorum		Kesinlikle Bekliyorum		ort (mean) ort. değer
	1		2		3		4		5		6		
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
A Profesyonellik													
1.Mesleğimde başarılı olmayı	-	-	2	1,1	4	2,2	16	8,9	53	29,4	105	58,3	5,41
2.Öğrencilere adil ve tutarlı olmayı	1	0,6	1	0,6	3	1,7	4	2,2	44	24,4	127	70,6	5,61
3.Sınıf yönetimi becerileri geliştirmeyi	1	0,6	-	-	2	1,1	22	12,2	67	37,2	88	48,9	5,32
4.Planlı ve hazırlıklı olmayı	-	-	1	0,6	6	3,3	21	11,7	65	36,1	87	48,3	5,28
5.Öğrencilerin olumlu tutum geliştirmelerine yardımcı olmayı	1	0,6	-	-	1	0,6	7	3,9	62	34,4	109	60,6	5,53
B Öğretmeyi öğrenme													
1.Deneyimli meslektaşlarımdan bir şeyler öğrenmeyi	2	1,1	5	2,8	13	7,2	27	15	64	35,6	69	38,3	4,96
2.Velilerle olumlu ilişkiler kurmayı	4	2,2	1	0,6	10	5,6	26	14,4	70	38,9	69	38,3	5,02
3.Yeni öğretim Stratejileri öğrenmeyi	1	0,6	4	2,2	7	3,9	24	13,3	57	31,7	87	48,3	5,18
4.Deneyimli Meslektaşlarımdan rehberliğinden yararlanmayı	1	0,6	2	1,1	12	6,7	24	13,3	73	40,6	68	37,8	5,05

Tablo 2, Göz önüne alındığında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “Mesleğimde başarılı olmayı bekliyorum” görüşünde ortalama değer 5.41 dir. Sosyal bilgiler öğretmen adayları gelecekte mesleğinde başarılı olacağını düşünmektedir. Sadece iki öğrenci bu soruya beklemiyorum biçiminde cevap vermiştir.

Öğrenciler, gelecekteki öğretmen benliklerinde adil ve tutarlı olmayı çok fazla önemsemektedir. Hatta bu rakam mesleğimde başarılı olmayı düşünmekten bile daha yüksek bir orana sahiptir (5,63). Adil ve tutarlı olmayı beklemeyen olası benliğe sahip olan öğrenci sayısı ise sadece 2 dir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının büyük bir kesiminin sınıf yönetimi becerileri geliştirmeyi (5,32) planlı ve hazırlıklı olmayı (5,28) öğrencilerin olumlu tutum geliştirmelerine yardımcı olmayı (5,53) yine çok önemsedikleri buradan anlaşılmaktadır.

Beklenen olası benlikte ikinci aşama olan profesyonellik aşamasında da ortalama puanların yüksekliği dikkat çekmektedir. Örneğin, “Deneyimli meslektaşlarımdan bir şeyler öğrenme” (4,96); “Velilerle olumlu ilişkiler kurma” (5,02); “Yeni öğretim Stratejileri öğrenme” (5,18); “Deneyimli Meslektaşlarımdan rehberliğinden yararlanma” (5,05). Ayrıca bu öğrencilerin sorulara olumsuz cevap verme oranı göz önüne alındığında onun da çok düşük düzeyde bulunduğunu söylemek mümkündür. Sadece 5 öğretmen adayı (kesinlikle beklemiyorum 4; beklemiyorum 1) diyerek veliler ile bir sıkıntı yaşayabileceğini belirtmiştir.

Tablo 3. Öğretmen adaylarının korkulan olası benlikle ilişkin görüşleri

Gerçekçi olarak öğretmenliğimin ilk yıllarında	Kesinlikle Korkmuyorum		Korkmuyorum		Kısmen Korkmuyorum		Kısmen Korkuyorum		Korkuyorum		Kesinlikle Korkuyorum		ort (mean)
	1	2	3	4	5	6							
Puan değeri	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
A Yaratıcı olmayan öğretim													
1. Ders saatini doldurmak için öğrencileri çalışma kağıtlarıyla oyalayan etkisiz bir öğretmen olmaktan	62	34,4	44	24,4	16	8,9	15	8,3	23	12,8	20	11,1	4,26
2. Sıkıcı bir öğretmen olmaktan	51	28,3	40	22,2	22	12,2	15	8,3	25	13,9	27	15	3,97
3. Dersleri sıkıcı bir şekilde işlemekten	45	25	53	29,4	20	11,1	19	10,6	21	11,7	22	12,2	4,08
B Yetersiz sınıf yönetimi													
1. İyi bir sınıf yönetimi planı yapamamaktan	35	19,4	43	23,9	26	14,4	39	21,7	27	15	10	5,6	3,94
2. Dersimin içeriğini öğretmede başarılı olamamaktan	26	14,4	54	30	31	17,2	30	16,7	25	13,9	14	7,8	3,91
3. Öğrenciler sınıf düzenini bozduklarında sınıfın kontrolünü kaybetmekten	44	24,4	56	31,1	32	17,8	28	15,6	12	6,7	8	4,4	4,37
C İlgisiz bir öğretmen olma													
1. Öğrencilerime ilgisiz davranmaktan	62	34,4	59	32,8	18	10	14	7,8	18	10	9	5	4,58
2. Öğrencilerime olumlu rol model olamamaktan	53	29,4	48	26,7	20	11,1	17	9,4	21	11,7	21	11,7	4,17
3. Öğrencilere adil davranmamaktan	66	36,7	48	26,7	10	5,6	12	6,7	18	10	28	14,4	4,30

Korkulan olası benlikte de sosyal bilgiler öğretmen adaylarının puanı yüksek olmasına karşın, beklenen olası benliğe göre her üç kategoride de genelde düşük düzeyde puanlara sahip olduğu cevaplarından anlaşılmaktadır. “Yaratıcı olmayan öğretim” boyutunda yer alan üç sorunun puanı “Ders saatini doldurmak için öğrencileri çalışma kağıtlarıyla oyalayan etkisiz bir öğretmen olmaktan korkmama” (4,26); “Sıkıcı bir öğretmen olmaktan korkmama” (3,97); Dersleri sıkıcı bir şekilde işlemekten korkmama (4,08); “Yetersiz sınıf yönetimi” boyutundaki sorulara “İyi bir sınıf yönetimi planı yapamamaktan korkmama (3,94)”; “Dersimin içeriğini öğretmede başarılı olamamaktan korkmama” (3,91); “Öğrenciler sınıf düzenini bozduklarında sınıfın kontrolünü kaybetmekten korkmama” (4,37); son olarak da “İlgisiz bir öğretmen olma” alt boyutundaki sorulara “Öğrencilerime ilgisiz davranmaktan korkmama (4,58); “Öğrencilerime olumlu rol model olamamaktan korkmama” (4,17); “Öğrencilere adil davranmamaktan korkmama” (4,30).

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının beklenen olası benliklerinin cinsiyete göre farklılığı ile ilgili analiz Tablo 4 de verilmiştir. Yapılan çarpıklık basıklık analizlerinde verilerin normal dağılmadığı anlaşıldığından cinsiyet analizi için nonparametrik testlerden Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Bu test sonuçlarına göre sosyal bilgiler öğretmen adaylarının beklenen olası öğretmen benliklerinin bir alt boyutu olan “profesyonellik” boyutunda kız adayların lehine

istatiksels olarak anlamlılık olduğu ortaya çıkmıştır (Kız SO =97,26 Erkek SO =79,88; U= 3106,50; p<0,05).

Tablo 4. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının beklenen olası benliklerinin cinsiyete göre farklılığı

Beklenen Olası Öğretmen Benliklerinin boyutları	Cinsiyet	N	SO	ST	U	Z	p
Profesyonellik	Kız	110	97,26	10698,50	3106,50	-2,275	0,02
	Erkek	70	79,88	5591,50			
Öğretmeyi öğrenme	Kız	110	89,43	9837,00	5591,50	-0,347	0,72
	Erkek	70	92,18	6452,50			

Tablo 5 incelendiğinde, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının korkulan olası öğretmen benliklerinin bir alt boyutu olan “Yetersiz sınıf yönetimi” boyutunda puan ortalamaları göz önüne alındığında kız adayların lehine istatiksels olarak anlamlılık görülmektedir (Kız SO =97,79 Erkek SO =79,05; U= 3048,50; p<0,05).

Tablo 5. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının korkulan olası benliklerinin cinsiyete göre farklılığı

Korkulan Olası Öğretmen Benliklerinin boyutları	Cinsiyet	N	SO	ST	U	Z	p
Yaratıcı olmayan öğretim	Kız	110	90,60	9965,50	3839,50	-0,31	,97
	Erkek	70	90,35	6324,50			
Yetersiz sınıf yönetimi	Kız	110	97,79	10756,50	3048,50	-2,36	0,01
	Erkek	70	79,05	5533,50			
İlgisiz bir öğretmen olma	Kız	110	89,43	9837,50	3732,50	-,034	,072
	Erkek	70	92,18	92,18			

Sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının beklenen olası benliklerinin sınıflara göre farklılığı olup olmadığı araştırılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sınıf düzeyleri ile beklenen olası benliklerinde verilerin normal dağılıp dağılmadığını belirlemek için normallik testi yapılmıştır. Verilerin dağılımının normal olmaması nedeni ile Kruskal Wallis testi yapılmıştır (Tablo 3). Kruskal Wallis testi sonuçları, olası benliğin alt boyutları olan gerek profesyonellikte ($x^2=0,20$; $p>0,05$), gerekse öğretmeyi öğrenme boyutlarında ($x^2=3,34$; $p>0,05$) sınıflar arasında anlamlı bir farkın olmadığını ortaya koymuştur (Tablo 6).

Tablo 6. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının beklenen olası benliklerinin sınıflara göre farklılığı

Beklenen Olası Öğretmen Benliklerinin boyutları		N	SO	sd	x^2	p
Profesyonellik	1. Sınıf	42	91,06	3	0,20	0,97
	2. Sınıf	48	89,99			
	3. Sınıf	57	88,75			
	4. Sınıf	33	93,56			
	Toplam	180				
Öğretmeyi öğrenme	1. Sınıf	42	81,49	3	3,34	0,34
	2. Sınıf	48	97,69			
	3. Sınıf	57	86,52			
	4. Sınıf	33	98,39			
	Toplam	180				

Tablo 7 ye göre, aynı şekilde korkulan olası benlik boyutunun alt boyutları olan “Yaratıcı olmayan öğretim, ($x^2=7,40$; $p>0,05$); Yetersiz sınıf yönetimi ($x^2=3,21$; $p>0,05$) ve ilgisiz bir öğretmen olma alt boyutlarında ($x^2=7,69$; $p>0,05$) da sınıflar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Öğretmen adaylarının kendilerini öğretmenlik mesleğine uygun görme öğretmen adayı beklenen olası benlik alt boyutları ile ilgili algıları ilişkin Kruskal Wallis Test sonuçları Tablo 8 de verilmiştir. Profesyonellik boyutunda anlamlı fark bulunmuştur. Farkın nerede olduğunu tespit için yapılan Tamhane’s T2 test sonuçlarına göre farkın kendilerine mesleğe uygun görenlerle kısmen uygun görenler arasında olduğunu ortaya koymuştur ($x^2=8,60$; $p<0,05$).

Tablo 7. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının korkulan olası benliklerinin sınıflara göre farklılığı

Korkulan Olası Öğretmen Benliklerinin boyutları	Sınıf	N	SO	sd	x ²	p
Yaratıcı olmayan öğretim	1. Sınıf	42	99,73	3	7,4	0,59
	2. Sınıf	48	89,82			
	3. Sınıf	57	96,37			
	4. Sınıf	33	69,31			
	Toplam	180				
Yetersiz sınıf yönetimi	1. Sınıf	42	89,04	3	3,21	0,36
	2. Sınıf	48	89,34			
	3. Sınıf	57	99,13			
	4. Sınıf	33	79,14			
	Toplam	180				
İlgisiz bir öğretmen olma	1. Sınıf	42	103,79	3	7,69	0,06
	2. Sınıf	48	88,78			
	3. Sınıf	57	93,45			
	4. Sınıf	33	71,00			
	Toplam	180				

Tablo 8. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının beklenen olası benliklerinin kendini sosyal bilgiler mesleğine uygun görme durumuna göre farklılığı

Beklenen Olası Öğretmen Benliklerinin boyutları		N	SO	sd	x ²	p
Profesyonellik	Uygun	80	102,68	2	8.604	0,003
	Kısmen	78	81,37			
	Uygun değil	22	78,59			
	Toplam	180				
Öğretmeyi öğrenme	Uygun	80	100,11	2	11,776	0,14
	Kısmen	78	89,92			
	Uygun değil	22	57,61			
	Toplam	180				

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmen mesleğini kendisine uygun görüp görmemekle ilgili korkulan olası benliğin hiçbir alt boyutunda veriler normal dağılmadığı için yapılan Kruskal Wallis Test analiz sonuçlarında (Tablo 9), anlamlı bir farka rastlanılmamıştır (Yaratıcı olmayan öğretim ($x^2=0,89;p>0,05$); Yetersiz sınıf yönetimi ($x^2=0,88;p>0,05$); İlgisiz bir öğretmen olma ($x^2=1,31;p>0,05$)).

Tablo 9. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının korkulan olası benliklerinin kendini sosyal bilgiler mesleğine uygun görme durumuna göre farklılığı

Korkulan Olası Öğretmen Benliklerinin boyutları		N	SO	sd	x ²	p
Yaratıcı olmayan öğretim	Uygun	80	91,77	2	0,89	0,51
	Kısmen	78	90,11			
	Uygun değil	22	87,27			
	Toplam	180				
Yetersiz sınıf yönetimi	Uygun	80	88,15	2	0,88	,64
	Kısmen	78	94,51			
	Uygun değil	22	84,84			
	Toplam	180				
İlgisiz bir öğretmen olma	Uygun	80	87,28	2	1,31	0,51
	Kısmen	78	95,47			
	Uygun değil	22	84,59			
	Toplam	180				

Kruskal Wallis Test sonuçlarına göre, sosyal bilgiler bölümünü seven öğrencilerin profesyonellik boyutuna verdiği cevaplar anlamlılık oluşturmaktadır ($x^2=9,56;p<0,05$). Anlamlılık farkını tespit için yapılan Tamhane's T2 test sonuçlarına göre, farkın sosyal bilgileri çok seven ile kısmen seven arasında olduğu belirlenmiştir. Sosyal bilgiler bölümünü seven öğretmen adayları profesyonellik alt boyutunda daha yüksek bir puana sahiptir (Tablo 10).

Tablo 10. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının beklenen olası benliklerinin sosyal bilgiler öğretmenliğini sevme sebebine göre farklılığı

			SO	sd	x^2	p
Profesyonellik	Evet	102	99,08	2	9,56	0,008
	Kısmen	67	82,99			
	Hayır	11	56,88			
	Toplam	180				
Öğretmeyi öğrenme	Evet	102	84,71	2	2,987	0,225
	Kısmen	67	97,64			
	Hayır	11	100,73			
	Toplam	180				

Buna karşın korkulan olası öğretmen benliği boyutu ile sosyal bilgiler bölümünü sevme açısından korkulan olası boyutunun alt boyutlarında (Tablo 11) anlamlı bir fark bulunmamaktadır (Yaratıcı olmayan öğretim ($x^2=1,89;p>0,05$); Yetersiz sınıf yönetimi ($x^2=0,31;p>0,05$); İlgisiz bir öğretmen olma ($x^2=0,29;p>0,05$). Bu bağlamda bölüm sevgisinin azlığının ya da çokluğunun öğretmen adaylarının korkulan olası benliğe fazla bir etki yapmadığı yargısına ulaşılabılır.

Tablo 11. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Korkulan Olası Benliklerinin Sosyal Bilgiler Öğretmenliğini sevme durumuna Göre Farklılığı

Korkulan Olası Öğretmen Benliklerinin boyutları		N	SO	sd	x^2	p
Yaratıcı olmayan öğretim	Evet	102	86,12	2	1,89	0,38
	Kısmen	67	95,12			
	Hayır	11	103,0			
	Toplam	180				
Yetersiz sınıf yönetimi	Evet	102	89,02	2	0,31	0,85
	Kısmen	67	91,60			
	Hayır	11	97,50			
	Toplam	180				
İlgisiz bir öğretmen olma	Evet	102	84,71	2	0,29	0,22
	Kısmen	67	97,64			
	Hayır	11	100,73			
	Toplam	180				

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının beklenen olası benliklerinin sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünü tercih etme durumuna göre farklılığı analizinde (Tablo 12) profesyonellik ($x^2=10,31;p>0,05$) ve öğretmeyi öğrenme boyutlarında ($x^2=8,39;p>0,05$) anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Profesyonellik boyutunda farkın nereden kaynaklığını tespit için yapılan, Tamhane T2 testi sonuçlarına göre aradaki farkın kendi isteği ile öğretmen etkisi arasında olduğu belirlenmiştir. Aynı durum öğretmeyi öğrenme boyutunda da geçerlidir. Yani öğretmeyi öğrenme boyutunda sosyal bilgiler öğretmenliğini kendi tercih edenler ile öğretmen etkisi ile seçenler arasında bir farkın olduğunu Tamhane T2 sonuçları göstermektedir. Bu bağlamda kendi isteği ile öğretmenliği seçen öğretmen adaylarının olası profesyonel ve öğretmeyi öğrenme benliklerinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Diğer taraftan Kruskal Wallis test sonuçlarına göre sosyal bilgiler öğretmen adaylarının korkulan olası benlik alt boyutlarında (Tablo 13) sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünü tercih etme arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. (Yaratıcı olmayan öğretim ($x^2=1,68;p>0,05$); Yetersiz sınıf yönetimi ($x^2=4,72;p>0,05$); İlgisiz bir öğretmen olma ($x^2=1,52;p>0,05$). Bu durum öğretmen adaylarının sosyal bilgileri tercih etme nedenlerinin olası benliklerini etkilemediği sonucuna ulaştırılabilir.

Tablo 12. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının beklenen olası benliklerinin sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünü tercih etme durumuna göre farklılığı

Beklenen Olası Öğretmen Benliklerinin boyutları			SO	sd	x ²	p
Profesyonellik	Kendi isteği	102	100,26	3	10,31	0,016
	Aile İsteği	15	87,77			
	Toplumsal etkiler	40	79,16			
	Öğretmen etkisi	23	68,70			
	Toplam	180				
Öğretmeyi öğrenme	Kendi isteği	102	99,42	3	8,39	0,03
	Aile İsteği	15	69,20			
	Toplumsal etkiler	40	85,18			
	Öğretmen etkisi	23	74,09			
	Toplam	180				

Tablo 13. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının beklenen olası benliklerinin sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünü tercih etme durumuna göre farklılığı

Korkulan Olası Öğretmen Benliklerinin boyutları			SO	sd	x ²	p
Yaratıcı olmayan öğretim	Kendi isteği	102	86,70	3	1,68	0,64
	Aile İsteği	15	94,27			
	Toplumsal etkiler	40	92,56			
	Öğretmen etkisi	23	101,30			
	Toplam	180				
Yetersiz sınıf yönetimi	Kendi isteği	102	84,42	3	4,72	0,19
	Aile İsteği	15	83,70			
	Toplumsal etkiler	40	101,80			
	Öğretmen etkisi	23	102,59			
	Toplam	180				
İlgisiz bir öğretmen olma	Kendi isteği	102	87,11	3	1,52	0,67
	Aile İsteği	15	88,17			
	Toplumsal etkiler	40	98,74			
	Öğretmen etkisi	23	92,72			
	Toplam	180				

4.SONUÇ ve TARTIŞMA

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının olası öğretmen benlikleri gelecekte nasıl bir öğretmen benliği ile karşılaşacağımıza ait bazı ipuçlarını bugünden haber vermesi açısından bir önem arz etmektedir. Adayların öğretmenlik mesleğinin ilk yıllarında beklenen ve korkulan olası benlikleri ait bulguların incelenmesi ve tartışılması literatüre dönük bazı içsel karşılaştırılmanın yapılması öğretmen adaylarının bu bakımdan profilsel özelliklerinin çıkarılması gelecek için öğretmen yetiştirme boyutunda oldukça önemlidir.

Bu çalışmadan, sosyal bilgiler bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleklerinin başlangıç sıralarında yani ilk yıllarında beklenen olası öğretmen benliği alt bakımından boyutları olan; profesyonellik ve öğretmeyi öğrenme bakımından ortalama puanlar incelendiğinde yüksek bir algıya sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda bu çalışmanın profesyonellik ve öğretmeyi öğrenme bulguları Tavşanlı ve Saraç (2016) çalışması ile bir paralellik göstermektedir. Zira her iki alt boyutta sınıf öğretmen adaylarının algıları yüksek çıkmıştır. Diğer taraftan bu araştırmanın bulguları ile yine tarafından, sosyal bilgiler öğretmen adayları için yapılan çalışma (Karalı, 2018) ile örtüşmektedir.

Bununla birlikte korkulan olası benliğe ait boyutlar olan, yaratıcı olmayan öğretim, yetersiz sınıf yönetimi ve ilgisiz öğretmen olmaya ait öğretmen adaylarının ortalama puanları ise daha düşük durumdadır. Buradaki alt boyutlar öğrencinin ilgili boyutlarda beklenen olası benliklerin boyutlarına oranla daha tedirginlik yaşadığı söylenebilir. Aynı şekilde bu bulgular da Dalioğlu, Adıgüzel (2017; Çetin, (2017) bulguları ile bir paralellik göstermektedir.

Cinsiyet bakımından bu çalışmada beklenen olasılık bölümü, profesyonellik boyutunda kız öğrenciler lehine anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Brown ve Diekman, (2010) cinsiyetin olası benlikleri etkileyen önemli bir faktör olduğunu belirtmektedir. Korkulan olası benliğin “Yetersiz sınıf yönetimi” boyutunda cinsiyet bakımından kız öğretmenler lehine anlamlı sonuç bulunmuştur. Ölçer (2019), de buna benzer sonuç elde etmiş ve kız öğretmen adayların yetersiz sınıf yönetimi konusunda erkek adaylara göre daha fazla kaygı duydukları açıklamıştır.

Kruskal Wallis test sonuçları sınıflar arasında anlamlı bir farkın olmadığını ortaya koymuştur. Karalı (2018) 3 ve 4 sınıf. sosyal bilgiler öğretmenler adayı üzerinde yaptığı araştırmada da benzer sonuçlar bulunmuştur. Buna karşın, Arıca ve Dilmaç (2003) ve Ölçer (2019) 1 ve 4 sınıflar arasında anlamlı farklar bulmuştur.

Bu araştırmanın en çarpıcı sonuçlarından birisi sosyal bilgiler öğretmenliğini sevme ile beklenen olası benlik arasındaki ilişkilerdir. Sosyal bilgiler öğretmenliğini seven öğrenciler sevmeyenlere göre profesyonellikte olası öğretmenlik benliğinde yüksek puan ortalamasına sahip olmaları sevme ile olası benlik arasında pozitif bir ilişkinin olduğunu ortaya koymaktadır. Ada ve ark (2013). Öğretmenlerin motivasyon etkenleri arasında öğretmenlik mesleğinin sevmenin en önemli motivasyon araçlarından biri olduğunu belirtmiştir. Öğretmenliği tercih etme ve öğretmenliğe uygun olma durumu ile ilgili çalışmada yine anlamı bazı farklar bulunmaktadır. Bu farklarını öğretmen mesleği tercih nedenleri için yapılan çalışmalarla uyumluluk göstermektedir (Köksal ve Aslan 2006; Nalçacı, Sökmen, 2016; Bursal ve Buldur (2016); Ekinci, 2017).

Bu çalışmada beklenen olası benliklerini öğretmen adaylarının daha fazla önemsedikleri puan yüksekliğinden anlaşılmaktadır. Bu bulgular, öğretmen adaylarının daha fazla beklenen olası benliklere daha ağırlık verdiğini ortaya koymaktadır.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının olası benliklerini tespit etmeye dönük çalışma nicel olarak analiz edilmiştir. Bunun yanında olası benlikle ilgili nitel çalışmaların yapılması gelecekteki olası öğretmenlik benliklerinin daha etkili bir şekilde tespit edilmesine önemli katkılar sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Ada, Ş., Akan, D., Ayık, A., Yıldırım, İ., & Yalçın, S. (2013). Öğretmenlerin motivasyon etkenleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(3), 151-166.

Arıca, O.T., ve Dilmaç, B. (2003). Psikolojik danışma ve rehberlik öğrencilerinin bir takım değişkenler açısından benlik say gısı ile mesleki benlik saygısı düzeylerinin incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (1), 1-8.

Aslan, D. ve Köksal A. A. (2006). Okul öncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygılarının incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15.

Aslan, Y. H. (2016). Bir derleme: benlik kavramına ilişkin bazı yaklaşımlar ve tanımlamalar. *Sosyal Bilimler Dergisi*, S, 48, 83-84.

Brown, E. & Diekman, A. (2010). What will I be? Exploring gender differences in near and distant possible selves. *Sex Roles*, 63 (7/8), 568-579.

Bursal, M., & Buldur, S. (2016). İlköğretim öğretmen adaylarının meslek tercih nedenleri ve geleceklerine yönelik beklentileri karşılaştırmalı bir analiz. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.

Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi

Creswell, J. W. (2012). *Educational Research*. Boston: Pearson

Çetin, G. (2017). “Öğretmen Adaylarının Mesleki Amaçlara Ulaşma Arzularıyla Bunların Ulaşılabilirliğine İlişkin İnançları”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.

- Güler Ç. (2017), Öğretmen adaylarının mesleki amaçlara ulaşma arzularıyla bunların ulaşılabilirliğine ilişkin inançları: öğretmen kimliği ve olası benliklerin rolleri Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *T.C. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları Ve Öğretimi Bilim Dalı*, Bolu
- Dalioğlu T. S. & Adıgüzel, O.M. (2015). “Öğretmen Adayları Olası Benlikler Ölçeği”ni Türkçe’ye uyarlama çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (53), 173-185.
- Dalioğlu T. S. (2016) Öğretmen adaylarının meslekteki ilk yıllarına yönelik olası benlikleri ile öz-yeterlik inançları ve öğretmenliğe ilişkin tutumları arasındaki ilişki, Doktora tezi *Eğitim programları ve öğretim programı*, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Dalioğlu, S. T., & Adıgüzel, O. C. (2017), Öğretmen adaylarının olası benlikleri, öz-yeterlik inançları ve öğretmenliğe ilişkin tutumları arasındaki ilişki. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 487-496.
- Ekinci, N. (2017). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği ve alan seçiminde etkili olan motivasyonel etkenler. *İlköğretim Online*, 16(2).
- Hamman, D., Wang, E. & Burley, H. (2013). What I expect and fear next year: Measuring new teachers’ possible selves. *Journal of Education for Teaching*, 39(2), 222-234.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Karalı, M.A.(2018), Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının meslek öncesi öğretmen kimlik düzeyleri ile olası benlikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi, Yayınlamış Yüksek Lisans Tezi, *İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı*, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Leondari, A. (2007). Future time perspective, possible selves, and academic achievement. M. Rossiter (Ed.). *Possible selves and adult learning: perspectives and potential* 17-26. USA: Wiley Periodicals.
- Nalcaçı, A., & Sökmen, Y. (2016). The reasons for pre-service teachers to prefer teaching profession and its relationship with their attitudes toward this profession. *Ahi Evran University Journal of Kirsehir Education Faculty*, 17(3), 717-727.
- Oyserman, D. ve Fryberg, S. (2006). The possible selves of diverse adolescents: Content and function across gender, race, and national origin. C. Dunkel ve J. Kerpelman (Ed.), *Possible selves: Theory, research, and applications* (s. 17–39). New York: Nova Science Publishers, Inc.
- Ölçer, S. (2019) Öğretmen Adaylarının Gelecek Öğretmenlik Performansına İlişkin Beklenen ve Korkulan Olası Benlikleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(5), 1841-1864.
- Tavşanlı, G. Ö. F., & Saraç, Ö. G. E. (2016) Sınıf öğretmeni adaylarının oluşması muhtemel öğretmen kimliklerinin “öğretmen adayları olası benlikler ölçeği” kullanılarak incelenmesi, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 36, Aralık 2016, s. 689-703
- Yılmaz, H. A. (2016). Bir derleme: benlik kavramına ilişkin bazı yaklaşımlar ve tanımlamalar. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (48), 79-89.